

**אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדעי המדינה**

**פוליטיקה ומציאות בראי התקשורת
01-497-71 - קורס בחירה לתואר שני (4 ש"ס)
סמסטר ב' תשס"ז**

מרצה: ציפי ישראלי

טלפון: 050 - 6508746
דואר אלקטרוני: israeez@mail.biu.ac.il
שעת קבלה: יום שני. חדר 2.54 המחלקה למדעי המדינה. בתיאום טלפוני מראש.
מועדי ומיקום ההרצאה
יום שלישי 00:18-00:22, אקסודוס 212.

תיאור הקורס ומטרותיו

בעשורים האחרונים הולך וגדל משקלם של אמצעי תקשורת המונים כאחד ממוקדי הכוח בזירה הציבורית והפוליטית. מרכזיותם של אמצעי התקשורת בולטת במיוחד בתחום הביטחון הלאומי. מטרת קורס זה לבחון את תפקידם, מקומם והשפעתם של אמצעי התקשורת במצבים של משברי ביטחון לאומי מסוגים שונים: מלחמות, מבצעים צבאיים, סכסוכים בעצימות נמוכה, התקוממויות לאומיות ועוד. במסגרת הקורס נעסוק בהיבטים שונים של יחסי תקשורת-ביטחון לאומי כגון: המתח בין חופש עיתונות לבין ביטחון לאומי, הפיקוח על התקשורת במצבי משבר, מודלים ליחסי תקשורת-ממסד במצבי משבר, תפקיד הכתבים הצבאיים ותפקודם, ההיבטים האתיים של הסיקור התקשורתי, השפעתם של טכנולוגיות מתקדמות בסיקור התקשורתי, התנאים הייחודיים לפיהם פועלת התקשורת במצבים אלה – צנזורה, תקנות ההגנה לשעת חירום, ועדת העורכים, דוברות צבאית וכן בהשפעתם של גורמים נוספים ביחסי תקשורת-ביטחון לאומי כגון: דעת קהל, כמות נפגעים ומחאה. במהלך הקורס ננתח את תפקוד התקשורת במשברים ביטחוניים שונים לאורך ההיסטוריה הישראלית (מלחמת יום הכיפורים, מלחמת לבנון הראשונה והשנייה, אינתיפדות ועוד) תוך השוואה למדינות אחרות – בייחוד ארה"ב ובריטניה (מלחמת ויאטנם, מלחמת פוקלנד, מלחמת המפרץ ועוד).

דרישות הקורס והרכב הציון

השתתפות פעילה בדיון בכיתה והצגת פרזנטציה (10% מהציון).
חובת הגשת עבודה בהיקף של 10 עמודים בהתאם להנחיות שימסרו בכיתה (30% מהציון).
מבחן סוף שנה (60% מהציון).

נושאי הקורס ורשימת מקורות

א. הפיקוח על מוסד התקשורת

Siebert, F. S. Peterson, T. & Schramm, W. (1956). *Four Theories of the Press*. Urbana, IL: The University of Illinois Press.

070.1 SIE (227772)

McQuail, D. (1987). *Mass Communication Theory: An Introduction*. London: Sage, pp. 109-123.

(238492) 7400 וגם תדפיס 302.234 MAC-QUA (80700)

ליימן-ווילציג, שמואל (1994). *המדריך השימושי לתקשורת*. תל-אביב: וועדים, עמ' 113-116.
שמור מדעי המדינה לפי לימ.מד (245800)

ב. יחסי הגומלין בין הממסד לתקשורת

גורן, דינה (1993). *תקשורת ומציאות: מושגי יסוד בתקשורת המונים*. ירושלים: כתר, עמ' 146-158.
שמור סוציולוגיה לפי גרן.תק (231692)

כספי, דן (2001). *תמונות בראש, דעת קהל ודמוקרטיה*. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 225-234.
שמור מדעי המדינה לפי כספ.תמ (500273)

מוסקוס, צ'ארלס (2001). "לקראת צבא פוסט-מודרניזם". *תרבות דמוקרטית*, 4-5, עמ' 213-232.
כתב עת בספריה למדעי החברה

נוסק, הלל ויחיאל, לימור (2005). "צבא ותקשורת במאה העשרים ואחת: לקראת דגם חדש של יחסים". בתוך: לבל, אודי (עורך). *ביטחון ותקשורת, דינמיקה של יחסים*. באר-שבע: מכון בן-גוריון לחקר ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, עמוד 69-100.
E 302.23 בטח.ות (1099194)

Bennett, W. L. (1990). "Toward A Theory of Press-State Relations in the United States". *Journal of Communications*, 40 (2), pp. 103-125.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Bloch, Y. and Lehman-Wilzig, S. (2002). "An Exploratory Model of Media-Government Relations in International Crises: US Involvement in Bosnia 1992-1995", in Gilboa, E. (ed.) *Media and Conflict*. New-York: Transnational Publishers, pp. 153-169.
שמור מדעי המדינה לפי MED (536968)

ג. תפקוד התקשורת במצבי משבר לאומיים ברזילי, גד (1996). "מדינה, חברה וביטחון לאומי: תקשורת המונים ומלחמות". בתוך: כספי, דן, ולימור, יחיאל (1998) (עורכים). *אמצעי תקשורת המונים בישראל*. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 645-663.
שמור מדעי המדינה לפי אמצ.תק (368110)

דור, דניאל (2001). *עיתונות תחת השפעה*. תל-אביב: בבל, עמ' 15-42.
שמור מדעי המדינה לפי דור.עת (497754)

ויצטום, דוד (2006). *מהדורה מיוחדת*. ירושלים: כתר, עמ' 295-337.
302.2345 ויצ.מה (1121019)

טאוסגי, שוקי (2006). "מלחמה לא וירטואלית". *העין השביעית*, 64 (מלחמת לבנון, גיליון מיוחד), עמוד 28-26.
כתב עת בספריה למדעי החברה

ידגר, יעקב (2002). "זהות לאומית במשבר: הנרטיב הלאומי בעיתונות הישראלית על רקע מלחמת לבנון". בתוך: דון-יחיאל, אליעזר (עורך). *מלחמת לבנון והשפעתה על החברה והפוליטיקה בישראל*. רמת-גן: מרכז ארגוב, אוניברסיטת בר-אילן, עמ' 18-30.
E 990.27 מלח.לב (553661)

נוסק, הלל (1992). "שואה ותקומה בסיקור אירועי טרור בולטים בעיתונות הישראלית 1968-1978". קשר, 16, עמ' 18-32.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם תדפיס 5490 (356088)

נוסק, הלל ויחיאל, לימור (2005). "צבא ותקשורת במאה העשרים ואחת: לקראת דגם חדש של יחסים". בתוך: לבל, אודי (עורך). *ביטחון ותקשורת, דינמיקה של יחסים*. באר-שבע: מכון בן-גוריון לחקר ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, עמ' 69-100.
E 302.23 בטח.ות (1099194)

פרי, יורם (2001). "שינוי השיח הביטחוני בתקשורת והתמורות בתפיסת האזרחות בישראל". *תרבות דמוקרטית*, 4-5, עמ' 233-265.
כתב עת בספריה למדעי החברה

Bennett, J. (1991). "How the Media Missed the Story". In: Sifry, M. and Serf, C. (eds.). *The Gulf War Reader*. New York: Time Book, pp. 355-367.
956.7043 GUL (196588)

Block, M. and Mungham G. (1989). "The Military, the Media and the Invasion of Grenada". *Contemporary Crises* 13, pp. 91-127.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Dauber, C. (2001). "Image as Argument: The Impact of Mogadishu on U.S Military Intervention". *Armed Forces & Society*. 27(2). Winter, pp. 205-229.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Dickson, S.H. (1994). "Understanding Media Bias: The Press and the U.S. Invasion of Panama". *Journalism Quarterly*. 71(4), pp. 809-819.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Entman, R. and Page, B.I. (1993). "The News Before the Storm: The Iraq War Debate and the Limits to Media Independence", in Bennett, L. W. & Paletz, D. (eds.) *Taken by Storm: the Media, Public Opinion and Foreign Policy in the Gulf War*" Chicago, IL.:University Of Chicago Press, pp. 82-101.
שמור מדעי המדינה לפי TAK (353722)

Hallin, D.C. (1984). "The Media, The War in Vietnam, and Political Support: A Critique of the Thesis of an Oppositional Media". *Journal of Politics*. 46, pp. 2-24.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Kuusisto, R. (1998). "Framing the Wars in the Gulf and in Bosnia: The Retorical Definitions of the Western Power Leaders in Action". *Journal of Peace Research*. 35 (5), pp. 603-620.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

ד. כתבים צבאיים

בן-צדף, אביתר (2000). "גם אני אהיה פעם כתבת מיתולוגית", על כתבים לענייני צבא ועוד, כתבות לענייני צבא בישראל בסוף המאה העשרים". *פתוח*, 4, עמ' 205-220.
כתב עת בספריה למדעי החברה

גנון, תומר (2006). "שיח לוחמים". *העין השביעית*, 64 (מלחמת לבנון, גיליון מיוחד), עמ' 6-9.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

ויצטום, דוד (2006). *מהדורה מיוחדת*. ירושלים: כתר, עמ' 7-19, 261-223.
302.2345 ויצ.מה (1121019)

יורן, נועם (2001). ערוץ 2, *הממלכתיות החדשה*. תל-אביב: רסלינג, עמ' 79-94.
302.2345 E יור.ער (503327)

נוסק, הלל (2003). "חדשות שלנו וחדשות שלהם: על תפקיד הזהות הלאומית של העיתון והעיתונאים בהגדרת אלימות פוליטית וטרור כחדשות חוץ". *נקודת מפגש*, 1, עמ' 1-33.
אין

רום, איתי (2006). "כתבנו, אז מה". *העין השביעית*, 64 (מלחמת לבנון, גיליון מיוחד), עמ' 18-21.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

ה. דוברות צבאית

בן-אליהו, איתן (1991). "התקשורת כזירה במלחמה". *מערכות*, 322, עמ' 16-19.
כתב עת בספריה למדעי החברה

בניהו, אבי (1993). "אל עברו השני של הקו, מבט משם". *ספר השנה של העיתונאים*, עמ' 171-174.
כתב עת בספריה למדעי החברה

הסמן, רמי (1996). "דרוש אלוף פיקוד תקשורת". *אותות*, 195, עמ' 20, 43.
כתב עת בספריה למדעי החברה

כספי, דן ויחיאל, לימור (1992). המתווכים: אמצעי התקשורת בישראל 1948-1990. תל-אביב: עם עובד, עמ' 205-211, 230-249.
שמו מדעי המדינה לפי כספ.מת (206093)

מופז, שאול (1998). "צה"ל והתקשורת – המלצות למפקדים". מערכות, 356-357, עמ' 2-5.
כתב עת בספריה למדעי החברה

מופז, שאול (1999). צה"ל בשנות ה-2000. מערכות. 363, עמ' 2-9.
כתב עת בספריה למדעי החברה

קנטי, נורית (2006). "התפקוד שלנו היה מצוי". העין השביעית, 64 (מלחמת לבנון, גיליון מיוחד), עמ' 12-15.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Fisk, R. (1991). "Free to Report What We're Told". In: Sifry, M. and Cerf, C. (eds.). *The Gulf War Reader*. New York: Time Book, pp. 376-380.

956.7043 GUL (196588)

1. צנזורה צבאית

טימור, צבי (1992). "ועדת העורכים: מועדון אכסלוסיווי או 'שותפי סוד'?" ספר השנה של העיתונאים, עמ' 79-83.

כתב עת בספריה למדעי החברה

נגבי, משה (1992). "ועדת העורכים: 'המסרסת' הגדולה של התקשורת". ספר השנה של העיתונאים, עמ' 89-93.

כתב עת בספריה למדעי החברה

נגבי, משה (2005). "נפילתה ועלייתה של הצנזורה בנושאי ביטחון בישראל". בתוך: לבל, אודי (עורך). *ביטחון ותקשורת, דינמיקה של יחסים*. באר-שבע: מכון בן-גוריון לחקר ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, עמ' 183-199.

E 302.23 בטח.ות (1099194)

נוסק, הלל ויחיאל, לימור (1995). "הצנזורה הצבאית בישראל: פשרה זמנית מתמשכת בין ערכים מתנגשים". בתוך: כספי, דן ולימור, יחיאל (1998) (עורכים). *אמצעי תקשורת המונים בישראל*. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 362-391.

שמו מדעי המדינה לפי אמצ.תק (368110) וגם תדפיס 6299 (414529)

לביא, צבי (1998). "ועדת העורכים-המיתוס והמציאות". בתוך: כספי, דן, ולימור, יחיאל (עורכים). *אמצעי תקשורת המונים בישראל*. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 320-357.

שמו מדעי המדינה לפי אמצ.תק (368110) וגם תדפיס 6298 (414529)

Cohen, Y. (1991). "Information Policy and the Falklands Conflict". In: Shetreet, S. (1991) (eds.). *Free Speech and National Security*. Dordrecht: Nijhoff, pp. 143-154.

342.0853 FRE (226561)

2. דעת קהל, תקשורת וביטחון לאומי

אריאן, אשר (1999). *ביטחון בצל איום, דעת קהל בישראל בנושאי מלחמה ושלוש*. תל-אביב: מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים והוצאת פפירוס, עמ' 13-24, 57-94, 248-262.

שמו מדעי המדינה לפי ארי.בט (422604)

הרווארד, מייקל (1998). "הממדים הנשכחים של האסטרטגיה". בתוך: ענבר, אפרים (עורך). *מושגי יסוד ביחסים בין לאומיים, המלחמה*. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 120-129.

בתוך: המלחמה – שמו מדעי המדינה לפי ענב.מל (383777)

כספי, דן (2001). *תמונות בראש, דעת קהל ודמוקרטיה*. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 234-258.
שמו מדעי המדינה לפי כספ.תמ (500273)

שרמן, מרטין ושביט, שבת (2005). "תקשורת וביטחון לאומי: תפקודה של העיתונות הישראלית בעיני הציבור הישראלי". בתוך: לבל, אודי (עורך). *ביטחון ותקשורת, דינמיקה של יחסים*. באר-שבע: מכון בן-גוריון לחקר ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, עמ' 239-260.
E 302.23 בטח.ות (1099194)

Mueller, J.E. (1973). *War, Presidents and Public Opinion*. New York: Wiley, pp. 23-65, 196-241, 256-265.
303.38 MUE (417013)

Russett, B. (1990). *Controlling the Sword: The Democratic Governance of National Security*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
אין

ח. נפגעים, שכול ותקשורת
גפן קושילביץ, שלי (2005). "מהקרבה לקורבן: תפקוד התקשורת בסיקור השכול באסונות צבאיים". בתוך: לבל, אודי (עורך). *ביטחון ותקשורת, דינמיקה של יחסים*. באר-שבע: מכון בן-גוריון לחקר ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, עמ' 284-309.
E 302.23 בטח.ות (1099194)

דורון, גדעון ולבל, אודי (2003). *פוליטיקה של שכול*. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, עמ' 37-68, 107-119, 152-145.
E 355(1) דור.פו (1071621)

זרובבל, יעל (2004). "קרב, הקרבה, קורבן: תמורות באידיאולוגיית ההקרבה הפטריוטית בישראל". בתוך: *פטריוטיות, אהבים אותך מולדת*. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד ודיונון, עמ' 61-100.
שמור מדעי המדינה לפי פטר.או (568818)

כשר, אסא ומלקינסון רות ופלוריאן ויקטור (2000). "ההתייחסות הפרט, הציבור והתקשורת משפחות שכולות בישראל: סקר דעת קהל". *מגמות*, 2, עמ' 280-297.
כתב עת בספריה למדעי החברה

Luttwak, E. N. (1995). "Toward Post-Heroic Warfare". *Foreign Affairs*. 74 (3), pp. 109-122.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

ט. מחאה, תקשורת וביטחון לאומי
ברזילי, גד (1992). *דמוקרטיה במלחמות, מחלוקת וקונסנזוס בישראל*. תל-אביב: ספרית פועלים, עמ' 148-132.
שמור מדעי המדינה לפי ברז.דמ (174657)

וולפספלד, גדי (1998). "מחאה ופינוי ימית: התנגדות פוליטית שנועדה למשוך תשומת לב". בתוך: כספי, דן ולימור, יחיאל (עורכים). *אמצעי תקשורת המונים בישראל*. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 663-678.
שמור מדעי המדינה לפי אמצ.תק (368110) וגם תדפיס 6301 (414541)

Gamson, W. and Wolfsfeld, G. (1993). "Movement and Media as Interactive Systems". *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 528, pp. 114-125.
כתב עת אלקטרוני

Lemish, D. and Barzel, I. (2000). "Four Mothers, The Womb in the Public Sphere". *European Journal of Communication*, 15 (2), pp. 147-169.
כתב עת בספריה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני